

Umetnička organizacija

**Transkript razgovora sa Janezom Janšom, Janezom Janšom i Janezom Janšom,
Ljubljana, jun 2019.**

Promena imena

Janez Janša: Zovem se Janez Janša, a okupili smo se možda i pre dvadesetak godina. Sarađivali smo i pojedinačno, tako da se dugo poznajemo, a počeli smo intenzivno da sarađujemo 2006. god. kada smo odlučili da promenimo imena u Janez Janša.

Inicijacije

Janez Janša: Mislim da smo imali neki vid inicijacija koje su u velikoj meri odgovarale inicijaciji u svakodnevnom životu - kada želite bitno da promenite odnos između dvoje ljudi koji su zaljubljeni, možete ga legalizovati - to je brak. Kada želite da postanete pravi Slovenac, popnete se na Triglav, pa smo se popeli na najvišu planinu u Sloveniji - Triglav, i nekako smo se inaugurisali u još bolje Slovence. I na kraju, što je podjednako važno, odgovorili smo na poziv predsednika SDS-a u pismu koje smo primili kada smo se prijavili za članstvo u Slovenskoj demokratskoj stranci koja je rekla: „Što nas je više, brže ćemo ostvariti cilj!“ -potpisao Janez Janša. I to je bila neka vrsta poziva, a odgovor na to je bio svojevrsan inicijalni trenutak. I uradili smo nekoliko ili mnogo drugih stvari koje su usledile. Nakon inicijacije radite druge stvari, ne morate ponovo da se inicirate. Ali to bi bio, rekao bih, suštinski odgovor na vaše pitanje - trenutak u kom ste u osnovi prihvatili situaciju u kojoj delite isto ime sa drugima.

Prve godine smo se suočili sa ovim legendarnim političkim pitanjem, pitanjem vezanim za kolektiv ili zajednicu kojoj pripadate. A to nije ono što država može da učini za tebe. To nije ono što Janez Janša može da učini za tebe, već ono što ti možeš da učiniš za Janeza Janšu. A ovaj odnos između individualnog i kolektivnog je bio veoma važan, jer se promena imena mnogo češće javljala u javnosti zbog našeg pojedinačnog rada i pojedinačnih pozicija. Da se promena imena pojavila samo kada smo radili zajedničke aktivnosti, postiglo bi se mnogo manje. Ova pojedinačna pozicija - činjenica da je Janez imao svoju izložbu ovde, da je Janez tamo imao izložbu onde, da Janez nešto predstavlja na nekom drugom mestu, zapravo se ime Janez Janša javlja mnogo češće. U tom smislu smo očajnički pokušavali da dokažemo da možemo - da Janez, Janez i Janez mogu da učine za Janeza Janšu a da ne pitaju šta Janez Janša zaista može učiniti za nas.

Postoji li manifest grupe?

Janez Janša: Što nas je više, brže ćemo ostvariti cilj.

Izložba u Maloj galeriji

Janez Janša: Možda ja mogu da nastavi s tim da si ti to već, naravno spomenuo, a spomenuo si i naš put na Triglav, i kao što znaš naš prvi odlazak na Triglav se završio grupnom izložbom u Maloj galeriji, koja je u to vreme bila deo Muzeja savremene umetnosti gde smo transformisali naš put u nekakav triptih koji se sada vidi u Muzeju suvremene umetnosti, i on je reakcija na rad grupe pod nazivom *IRWIN*, a još više na rad grupe *OHO* i njihov legendarni rad *Triglav* iz 1968. Sva tri rada su bila prikazana na grupnoj izložbi. A povodom toga je zanimljivo to što si rekao ranije da je već objavljena saradnja u vidu beleženja ta dva veoma važna slovenačka kolektiva u pravom smislu reči. Zapravo, u ovom slučaju o ovome pričam

jer je naš nekakav prvi zvanični izlazak kao tri umetnika koji rade zajedno bila ta izložba u Maloj galeriji. To je, zapravo, bio naš prvi umetnički rad koji smo javno predstavili iz ove prave perspektive. Naravno, pre toga je bio brak i neki drugi elementi koje je Janez već spomenuo, ali možda je ovo nekako bio prilično važan korak u našem zajedničkom radu.

Dinamike unutar grupe

Janez Janša: Sve što vidite izvan jeste rezultat, uglavnom tih velikih radova kao što su filmske izložbe, ili neki drugi glavni projekti. Našeg velikog napora i napora našeg producenta. Nas trojica smo uvek manje ili više uključeni u sve. Svaki od nas ima potpuno različite pristupe; potpuno drugačije slobodno vreme ili vreme da se posveti nečemu. Različite jezičke veštine, ili nešto što neko može da uradi, i to je stvarno kao da se rađa ljudsko biće ili tome slično. Devet meseci - ponekad i kraće, a ponekad je potrebno toliko vremena da se razgovara o stvarima. A kada se rad završi, možda u poslednjem trenutku, potpuno se dekonstruiše. I sama odluka o promeni imena nije se desila u deliću sekunde. Mnogo je činilaca tu. Uopšteno govoreći, znamo šta možemo da očekujemo jedni od drugih i koje su nam mogućnosti. Primetio si da nisam toliko pričao jer to ne volim, on voli da govori, i tako se postavlja ispred. On je glavni portparol bez obzira da li se slažemo sa tim što kaže. Onda, možda ja radim nešto drugo, ja sam veštiji, dolazim iz novih medijskih umetnosti, tako da uvek radim posredovanje ... i to. On je iz pozorišta, ide na pozornicu. Ovde postoje dva različita pristupa. Volim manipulaciju stvarima i jezikom medija i slika. On ima drugu dimenziju, verovatno je najobrazovaniji u vizuelnim umetnostima, on iskreno voli umetnost, a ja ne. Bar u poslednje vreme. To je prednost grupe, ti različiti pristupi i tako dalje. A opet zbog toga možemo biti sporiji od ostalih. Kada organizujemo sastanak, to će se verovatno desiti za nekoliko meseci. Jedan je tamo, jedan putuje, jedan je tu. Ne mogu danas. Nešto zakažemo, ali smo u poslednji čas otkazali. Zatim, tu je i pitanje prioriteta. Šta vam je prioritet u životu, a taj skup prioriteta može se vremenom menjati za grupu i pojedinačno. Pre deset ili dvanaest godina bez problema bi se našlo vreme za susret. Sada, posle dvanaest godina, stvari su drugačije. Porodica raste ...

Janez Janša: Starimo.

Janez Janša: Manje je strpljenja.

Kako održavate saradnju između vas trojice?

Janez Janša: Ako mogu prvi? Možda zato što je ono kroz šta smo prošli, mislim, kao što znaš, promena imena, naravno, veoma lična stvar. To se mnogo tiče tebe, tvoje porodice, rodbine, roditelja i, naravno prijatelja. Nas dvojica, i nas dvojica, i njih dvojica, saradivali smo dugi niz godina, tako da nismo stranci, ali ova velika količina ovih emocionalno izuzetno moćnih situacija na koje smo naišli tokom ovih deset ili trinaest godina nas je baš zbližila. Ne postoji čvrsta granica između našeg rada i naših života, što znači da se, ako ništa drugo, tu i tamo sretnemo, i kako to možete odvojiti od odlaska na kafu do nečeg konvencionalnijeg, što se shvata kao umetnost?

Kako pravite odluke o tome da prikažete neki deo ličnih život ili međusobnih relacija kao umetničko delo?

Janez Janša: To je postupak. Pričaš o nečemu. Bilo je dosta neslaganja. Ali, hvala bogu, ili jedni drugima zbog tih neslaganja. Zato što diskutujete, projektujete, mislite, analizirate, tako da ste ozbiljni i kada se donose odluke, ono što želite da prenesete i način na koji ćete to

uraditi. Možda bi bilo dobro da budem specifičniji da bi odgovor bio konkretniji. Na primer, imali smo situaciju. Daću ti jedan primer. Situacija sa Muzejom savremene umetnosti koji želi da uključi naše lične karte u svoju kolekciju. Ova namera postoji od 2010. godine i još uvijek nije realizovana. Postupak je bio dug, i predstavili smo ga na izložbi. Da skratim priču, hteli su da to urade legalno, znajući da su lične karte takođe važeći dokumenti koje izdaje Ministarstvo unutrašnjih poslova. Dakle, oni su pitali Ministarstvo da li mogu da nabave te dokumente, koji su bili umetnički radovi, za njihovu zbirku. Odgovor je bio negativan. Zato su tražili od Ministarstva kulture da kažu svojim prijateljima u vladi da su to umetnička dela, da će im poslati dokumentaciju koja to dokazuje i pitali da li će to moći da to urade legalno. Ministarstvo kulture nije odgovorilo, prosledilo ga je ponovo Ministarstvu unutrašnjih poslova koje je, i to je interesantno, koje je reklo da to ne samo da nije moguće, već je i diskvalifikovalo stručno mišljenje da su izložene lične karte umetnički objekti, da nisu autentična autorska dela i da nisu umetničko delo. Onda smo zaključili da ako želite da znate da li je nešto danas umetnost ili ne, idite u policiju i oni će vam to i reći. U vezi sa a tvjim pitanjem, Ministarstvo unutrašnjih poslova predložilo je Muzeju savremene umetnosti da sačeka da ovim dokumentima istekne rok važnosti - onda ne bi bili važeći dokumenti i mogli bi se smatrati umetničkim. Odlučili smo da nevažeće lične karte nisu umetnička dela. Samo važeće lične karte su umetnička dela, a umetnost u tim umetničkim objektima je upravo ta tenzija između ova dva polja. Državna uprava i registar pojedinaca i navodno ustavna sloboda umetničkog izražavanja. I evo šta smo odlučili - nismo prihvatili oportunu policijsku stranu i rekli da to mogu, već smo vrlo jasno definisali umetničko delo, a takođe i autorizovali konkretni predmet koji može da funkcioniše kao umetničko delo.

Da li ste registrovani kao organizacija ili produkcija?

Janez Janša: Registrovali smo ime Janez Janša kao zaštitni znak, i vlasnici smo tog zaštitnog znaka. Tri osobe koje sede nasuprot vama - mi smo vlasnici tog zaštitnog znaka.

Zoran Pantelić: A kada ste ga registrovali?

Janez Janša: 2017. godine u februaru, ali konačna odluka je stigla u maju. To je za čitav evropski region za oblast u kojoj delujemo. Zaštitni znak daje kupcu utisak sigurnosti proizvoda. Da nešto kupi ili ne. Jedini smo ovlašćeni da imenom Janez Janša potpisujemo umetnička dela ili nešto drugo što proizilazi iz aktivnosti koje smo registrovali, kao što su predstave, publikacije u oblasti kulture i mnoge druge aktivnosti u celoj Evropi. Tako da neki drugi Janez Janša ne može da stvara umetnost. Dakle, postavlja se pitanje šta će se dogoditi ako premijer izda drugu knjigu? Kako se to razmatra? Ko zna?

Janez Janša: A šta bismo mi uradili?

Janez Janša: Uopšteno govoreći, mislim da je ova strategija u skladu sa nekim strategijama koje smo koristili u poslednjih deset godina, a koje se odnose na kolonizaciju potpisnika. Ime je Kolonizacija potpisnika, biografija koja je objavljena 2008. godine. Naslov je Janez Janša - biografija. Znajući da premijer Janez Janša nije imao i još nije objavio biografiju. Kada odluči da je ima, već postoji referenca, on to ne može zaobići. Zaštitni znak imena je unutar tog konceptualnog okvira. Mnogo smo radili sa advokatom i stručnjakom za intelektualnu svojinu. Reč je o dve osobe. Shvatili smo da barem u Sloveniji postoji definicija autorskog dela, i ta definicija je super-zastarela, pogotovo u digitalnoj eri, do te mere da se neki već prihvaćeni tipovi umetnosti u potpunosti ne bi smatrali umetošću, čak ni najvažniji za 20. vek kao redimejd, ili neki performansi, celokupna umetnost Marine Abramović. Pošto možete da

autorizujete scenario, morate ga staviti na papir, a ideju ne, celokupna konceptualna umetnost je izbrisana. Kada stavite zaštitni znak sa svojim imenom, onda imate nivo zaštite ili razmatranje o pravima ovog autora na drugom nivou.

Odgovor institucija na promenu imena

Janez Janša: Postoji nekoliko radova koji u osnovi mogu ići uz to, na primer, imali smo mnogo problema da ubedimo ljude da koriste ime Janez Janša, kada prave neki leksikon ili leksikografske podatke o našem radu. Bilo je dosta borbe kada su nas pitali, ali postoji jedna publikacija koja je rešila pitanje promene našeg imena. Oni su sva naša bivša imena stavili u „Ko je ko u slovenačkoj umetnosti posle Drugog svetskog rata“, sa podacima za sve umetnike, godinom rođenja i ako je umetnik umro, onda godina njegove smrti. Zanimljivo je da su rešili problem promene imena nas trojice tako što su naša bivša imena postala mrtva. Sva trojica smo umrli sa bivšim imenima 2007. godine. Imena se odnose na Davida Grassija, rođenog 1970. umrlog 2007, Žigu Kariža od 1973. do 2007. godine, Emila Hrvatina 1964. do 2007, a tu je i Janez Janša u tom pojmovniku, ali samo jedan i to Janez Janša kome se ne spominje ni godina rođenja ni smrti. Naravno, možete reći da je to ljudska greška, ali taj čovek koji je napravio grešku je morao da obradi podatke i problem pre nego što je došao do greške. Nismo pisali „Dragi uredniče, zdravo, još smo živi.“ Ne, napravili smo za izložbu rad pod nazivom Životni vek gde smo u osnovi ugravirali na naše nadgrobne ploče podatke iz tog glosara. Na njima je godina rođenja i smrti pored naših bivših imena. I kamen koji čeka da se Janez Janša rodi i umre. Ovim sam hteo da odgovorim na vaše pitanje, i da postoji neka dinamika oko toga, što otvara mnoga pitanja o tome kako nas tretiraju ne samo kao umetnike, već i kao pojedince.

Međunarodna recepcija

Janez Janša: Pitanje, sa moje strane, bilo bi kako su povratne informacije na lokalnu uticale na naredne korake. Zato što se odabirom ovog konkretnog imena radilo o lokalnom, a ne o međunarodnom. I to je nešto o čemu smo mnogo razgovarali. Bili smo svesni toga. Da smo samo hteli međunarodnu prepoznatljivost, i otišli u BBC i Gardijan po mikroskopski članak, ili 15 minuta slave, nazvali bismo se Džordž V. Buš. Ali to ne bi imalo smisla. To nije ime koje se odnosi na vaš svakodnevni život i promenu tog imena ovde, i u tom kontekstu tada, u ovom društvu sa konotacijom tog imena i šta to ime znači ljudima izvan ovog ateljea na ulici - to ime je poznato svima i svako ima mišljenje o tom imenu - to je zapravo bio pravi izazov. Nismo se baš toliko brinuli o međunarodnoj vidljivosti. Naravno da se i to dogodilo, ali nije bila eksplozija koju bismo imali da smo je promenili u Putin ili slično tome. To se kasnije dogodilo kao drugi talas, a delimično je ovaj projekat zato i tako dugotrajan. Ljudi čak i sada otkrivaju ove projekte. Rekao bih da je postao poznat širom sveta unutar određenog kruga ljudi. Upravo ovde povratne informacije izazvale su efekat moguće autocenzure. Ne možete zaista da izbegnete činjenicu da živite uronjeni u ovo društvo i u svom svakodnevnom životu morate da se nosite sa tim imenom i načinom na koji vas drugi ljudi vide zbog tog imena od saradnika do vrtića ili svega ostalog, ljudi iz uslužnog sektora iz bilo kog razloga... Kada nazovete kompaniju i kažete da internet ne radi, pitaju vas: „Kako se zovete? - Janez Janša. - Ha, ha. Dum!“ Oni ne rešavaju vaš problem, u smislu da živite u društvu koje je još uvek politički prilično podeljeno. Znači, unapred znaš da postoji dobra polovina ljudi za koje znate da te ne vole samo zbog imena. Lično mislim da je potrebno mnogo truda, nakon deset ili dvanaest godina rada, da se zaborave sve priče koje su se nakupile. Donošenje odluke sada, sledeći koraci postaju sve teži, jer ima mnogo pozadine; mnogo je priča iza toga; mnogo pozitivnih ili negativnih reakcija, ili stvari koje smo već uradili. Postoji opasnost od

ponavljanja, ili da krenete ka najlakšem... Mnogo ljudi oko nas pokušava da nam sugeriše šta treba da radimo. I to je baš ono što smo izbegavali. „O, stvarno to očekuješ? O, mnogo ti hvala“ I onda bismo to samo izbrisali.

Janez Janša: Nema još mnogo toga da se doda. Potpuno bih se složio sa pitanjem o međunarodnoj publici, rekao bih da imam sličan osećaj o tome kako je to. Ako uzmete arenu koja je lokalna scena i imate međunarodnu scenu koja je svuda okolo, a ja verujem da je ono što je u centru, to je neka vrsta lokalnog, ali to ne znači da je provincijalna - upravo suprotno . Lokalna je samo zato što je toliko ne-lokalna, toliko univerzalna s druge strane.

Kako je promena imena uticala na vaš lični život?

Janez Janša: Nema ništa posebno da se kaže, osim toga. Uvek je tako - ime ne može biti neutralna stvar. Samo pogledajte šta radite i to je očigledno. Totalno očigledno.

Janez Janša: Da, ime nikada ne može biti neutralno.